lonisatsioon ja linnade (Thorn, Kulm, Marienwerder j. t.) asutamine. — Pärast Saule lahingut 22. IX 1236, milles hävis Liivi mõõgavendade ordu, teostus Liivi ordu ühinemine Saksa orduga (1237), mille üle juba enne läbirääkimisi peetud. B. ülesandeks, kes kõrgmeister Hermann v. Salza (vt.) poolt määrati Liivi haru meistriks, jäi lahendada pinev vahekord Taaniga, ning paavsti mõjul pidi ordu aastaid kestnud tülis järele andma: 7. VI 1238 Stenbys Taani kuninga ja Saksa ordu vahel sõlmitud lepinguga loovutas B. Tallinna, Harju- ja Virumaa taanlasile, kuna Järvamaa ordule jäi tingimusega seal ilma Taani loata mitte mingisuguseid kindlustusi ehitada. — Stenbyst lahkudes ei pöördunud B. enam Preisisse ega Liivisse tagasi; ta suri Saksamaal 5. III 1239 (?).

Allg. D. B. II; A. Büttner, Die Vereinigung des livl. Schwertbrüderordens mit dem Deutschen Orden (Mitt. XI). *R. K.*

BÁN, Aladár, dr., Ungari teadusemees ja luuletaja, sünd. 3. XI 1871 ukj. Várpalota's (Ungaris), õppis Budapesti ülikoolis, mille lõpetas a. 1897 dr. phil. kraadiga, oli 1896 kuni 1922 keskkooli-õpetajaks Temesvári's ja Budapestis, alates a. 1922 Turaani Seltsi teenistuses. — Eesti suhtes on tähtsad B.-i kirjanduslikud ja etnograafilised tööd, samuti ta propagandategevus, mille eesmärgiks kolme suurema soome-ugri rahva (soomlaste, eestlaste, ungarlaste) vaimlise kultuuri saavutuste vastastikune tutvustamine. B. on mitu korda Soomes ning Eestis (1911, 1922 ja 1924) viibinud ja siin ettekannetega esinenud. Peale Soome kirjanikkude teoste on B. ungarikeelses tõlkes avaldanud »Kalevipoja« eepose (seni käsikirjas, ainult mõned laulud trükis ilmunud) ja mitme eesti kirjaniku (Kreutzwald, Grenzstein, Koidula, Haava, Sööt, Suits, Juh. ja Jak. Liiv, Eisen, Wilde, Truu) töid. Oma vähemais töis ja artikleis, samuti oma rohkearvulisis ettekandeis on B. Eestit Ungari haritud ringkondadele tutvustanud.

Dr. E. Virányi'lt saadud teated. *R. K.*

BARBARUS, Johannes (dr. Joh. Vares), kirjanik, sünd. Heimtali vallas 31. XII 1889, sai hariduse Kiievi ülikoolis; teotses 1914 kuni 17 vene sõjaväe-arstina; ilmus enne saksa okupatsiooni kodumaale ja oli 1919—21 vanema sõjaväe-arstina eesti sõjaväes; praktiseerib selle järel era-arstina Pärnus. — Kirjanduslikul alal debüteeris B. »Noor-Eesti« ajakirjas 1910, avaldas selle järel luuletusi ja artikleid »Vabas Sõnas«, »Siurus«, »Ilos«, »Murrangus«, »Tarapitas« ja »Loomingus«, kirjutades ühtlasi ajalehtedes dr. Varese nime all ka arstiteaduslikest aineist; kuulus »Tarapita« kirjanikkude rühma. — Eriraamatuina on B. avaldanud viis luuletuskogu: »Fatamorgana« (1918), »Inimene ja sfinks« (1919), »Katastroofid« (1920), »Vahekorrad« (1922) ning »Geomeetriline inimene« (1924), lisaks valiku kolmest esimesest luuletuskogust, pealkirjaga »Kolmnurk« (1921).

B. algas oma kirjanduslikku tegevust Noor-Eesti sümbolistlikul ajajärgul, kuid juba algusest peale esinesid tema luuletustes omapärased toonid: naturalistlik ja robust ilmasuhtumine. Seda vaimu peegeldab tema esimene raamat, millesse kogutud luuletused autori kirjanduslikelt õpiaastailt. Aineiks on ühelt poolt jõuline ürgilm lopsaka maastiku ja loom-terve inimesega, teisalt aga moodsa suurlinna kontrastilised nägemused. See kahepoolne ainestik on läbi imbunud erootikast, mida väljendavad robustilt-naturalistlikud pildid ja võrdlused. Samu motiive käsitleb ka kaks järgmist kogu: »Inimene ja sfinks« ning »Katastroofid«, üksi selle vahega, et autori tähelepanu on pöördud ainult olevikku. Need kogud sisaldavad jõhkrat ajaluulet, mille protest väljendatud autori egotsentrilisest vaatekohast, ilma politilise perspektiivita. Viimases suhtes on märgata tunduvat vaatevälja laienemist B.-e neljandas luuletuskogus »Vahekorrad«. Autori vahekord valitseva ühiskonnaga on endiselt eitav, tema suhtumine anarhistlik, kuid tundeskaala on laiem ja mitte nii ühetooniline kui eelmistes kogudes. Sama kasvu võib märgata tema vormilistes abinõudes; need on rikastunud ja mitmekesistunud; tema luuletused on täis mehist otsekohesust, plastilisi võrdlusi ja rabavaid hoopütlusi. Veel suurema sammu edasi puht-tehnilisel alal on astunud autor järgmises kogus »Geomeetriline inimene«. Teda on mõjutanud siin uuemad prantsuse kunstivoolud — kubism ja konstruktivism. Ta püüab suruda oma luuletuse nii sisult kui välimuseltki geomeetrilisse süsteemi, tarvitades tihti pealkirjadekski geomeetriast laenatud termineid: Perpendikulaarne, Paralleelne, Horisontaalne, Vertikaalne jne. Ained ise — luuletaja isiklik tunne, sotsiaalsed kontrastid, suurlinna panoraamad — on ainult abinõudeks luuletehniliste katsetamiste juures. Kuigi raamat seetõttu kaotab paljugi vaba inspiratsiooni avaldusena ja tundub paiguti mehaanilise töö saadusena, on tal ometi suur tähtsus eesti luule puhtvormilises edenemises. — Kokkuvõttes võib öelda, et B.-e looming on algolemuselt mehine ja aktiivne; hoolimata näilisest pessimismist ning sarkasmist on ta elujaatav. Värsivorm alistub autorile raskelt ja vaevaga; tema salm on, eriti ta tegevuse varasemail ajul, katkeline ning kannatab tihti keele vägistuse all. Kuid paiguti näib, nagu võikski tema määratsev protest